

International Refereed Journal / Uluslararası Hakemli Dergi

Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi Karaelmas Journal of Educational Sciences

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kebd>

Examination of The Cartoon "Rafadan Tayfa" in Terms of Educational Principles of Children's Literature

Müjdat AYDOĞAN¹, Ayşe Özgül İNCE SAMUR²

Received: 06 May 2021, Accepted: 16 June 2021

ABSTRACT

Books are the main tool of children literature. Except from books many products for children such as children's theatres, cartoons, children' musicals can be considered within the scope of children's literature. When choosing/selecting children's books it is extremely important to examine them in the light of the criteria determined by the field experts and to bring the children together with qualified works. The basic principles of children's literature helps to measure the status of many dominant qualities such as whether or not to contain the element of violence in artistic products, the artistic product being in a way that gives the child the responsibility of hearing and thinking, the study creates a health value system in the child etc. In this study, the cartoon named "Rafadan Tayfa", which was broadcast on TRT Children's Channel, one of the children's TV channels in our country, and ranked first in rating measurements. The cartoon named " Rafadan Tayfa analyzed the light of the scale created by editing the table of educational principles of children's literature in SEVER's published work (2018). 15 of the 75 episodes /sections in the first four seasons of the cartoon named "Rafadan Tayfa" by the method of selection (random) without selection were determined and watched/monitored. Document technique was used to analyze the data obtained. Considering the frequency and percentage value table formed by evaluating the findings it was determined that the cartoon series named "Rafadan Tayfa" was suitable for the educational principles of children's literature.

Keywords: Children's Literature, Cartoon, Educational Principles, Rafadan Tayfa

Ethical Committee Date / Number : This study was declared by the author as a study that does not require ethics committee approval.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

The aim of this study is to examine cartoons based on the criteria set for children's literature. Cartoons are also considered as a part of children literature. The educational principles of children's literature determined by field experts were scanned by researchers and eight principles were determined. These eight principles have been converted to questions. In the light of these questions, each one section has been separately examined. In light of the data obtained, it was determined to what extent the cartoon series complies with educational principles. Rafadan Tayfa cartoon, which is the subject to research, has been preferred because it ranks high in rating measurements and it is a domestic production/local made. The cartoon series describes the friendships and adventures of a group of children living in the same neighborhood in the early nineties.

¹ Graduate Student, Bülent Ecevit University, Social Sciences Institute, mujdat.88@hotmail.com 0000-0003-2416-8521

² Associate Prof. Dr., Bülent Ecevit University, Faculty of Education, ozgulince7@gmail.com 0000-0002-7574-0623

Methods

Research is a descriptive/descriptive study in the scanning model. 15 of the 75 episodes in the first 4 seasons of the cartoon named Rafadan Tayfa, which was broadcast on TRT children's channel in Turkey, were random manner determined and monitored. The method of document analysis has been used in the review of the data obtained. Scoring was done by placing the results in the tables. As a result of data obtained from all episodes, frequency and percentage values was obtained.

Results

As a result of this research: In the analyzed sections/episodes: when examined in terms of taking an approach that gives the child the responsibility of hearing and thinking and makes you laugh while making them think, it was determined 10 chapters are very good (%66,6), 3 chapters are sufficient (%20), 1 chapter is partially sufficient (%6,6), 1 chapter insufficient (%6,6). When the cartoon was examined in the context of supporting the child's entrepreneurship, sense of self and creativity, it was determined that 14 episodes were very good (%93,3) and 1 episode (%6,6) was partly sufficient. The cartoon: was evaluated according to whether it was avoided to make a difference between the value attributed to women and men and the meaning attributed to it, it was determined that 6 episodes were very good (%40), 7 episodes were sufficient (%46,6), and 2 episodes were insufficient (%13,3). Cartoon: when examined in the context of whether the child allows him to develop his personality within his own sexual identity, it was determined that 14 episodes are very good (%93,3) and 1 episode is enough (%6,6). When the situation of encouraging the necessity of communicating instead of violence in order to solve the problems of life in the cartoon is examined, it was determined that 8 episodes are very good (%53,3), 4 episodes are sufficient (%26,6), 2 episodes are partially sufficient (%13,3) and 1 episode (%6,6) is insufficient. Cartoon: When examined according to the political and religious suggestion of "avoiding fate and empty faith", it was determined that 15 chapters were very good (%100). When the encouragement of the child to create a healthy value system was examined, it was determined that 13 episodes of the cartoon were very good (%86,6), 2 episodes were partially sufficient (%13,3), and 1 episode was insufficient (%6,6). When the data are examined, it is seen that there is no finding that can be described as 'very insufficient'. When the above findings regarding the Rafadan Tayfa cartoon are examined, it is determined that it is suitable for the educational principles of children's literature.

Discussion and Conclusions

Along with the results of this study, these recommendations can be listed. Studies can be done that determine the qualities of cartoons in the context of educational principles or basic elements of children's literature. All kinds of audio, visual, printed art products created with the thought of appealing to children might be evaluated by children's literature experts before they are exhibited or sold.

When internet-based indexes such as Google Scholar, YÖK, DergiPark were scanned (until 15.03.2021) no Turkish studies have been found in which cartoons are studied in the context of educational principles of children's literature. It is foreseen that this study is the first analysis in the field of writing (prepared in Turkish) handling cartoons in the context of the principles of children's literature.

“Rafadan Tayfa” Çizgi Filminin Çocuk Edebiyatının Eğitsel İlkeleri Açısından İncelenmesi

Müjdat AYDOĐAN¹, Ayşe Özgül İNCE SAMUR²

Başvuru Tarihi: 06 Mayıs 2021, **Kabul Tarihi:** 16 Haziran 2021

ÖZET

Çocuk edebiyatının temel aracı kitaplardır. Kitapların yanı sıra çocuk tiyatroları, çizgi filmler, çocuk müzikalleri gibi çocuklar için geliştirilen birçok ürün çocuk edebiyatının inceleme alanına girebilir. Çocuk kitapları seçilirken kitapların alan uzmanları tarafından belirlenmiş ölçütler ışığında incelenmesi ve çocukların nitelikli eserlerle buluşturulması son derece önemlidir. Çocuk edebiyatının eğitsel ilkeleri; sanatsal ürünlerde şiddet ögesine yer verilip verilmemesi, sanatsal ürünün çocuğa duymadüşünme sorumluluğu verecek biçimde olması, eserin çocukta sağlıklı değerler sistemi oluşturması gibi pek çok başat niteliğin durumunu belirlemeye yardımcı olur. Bu çalışmada ülkemizdeki çocuk TV kanallarından biri olan TRT Çocuk kanalında yayınlanan, reyting ölçümlerinde ilk sıralarda yer alan “Rafadan Tayfa” adlı çizgi film, Sever (2018)’in çocuk edebiyatı eğitsel ilkeleri tablosunun düzenlenmesiyle oluşturulan ölçek ışığında incelenmiştir. “Rafadan Tayfa” adlı çizgi filmin ilk 4 sezonunda yer alan 75 bölümden 15’i seçkisiz seçim yöntemi (random) ile belirlenmiş ve izlenmiştir. Elde edilen verilerin incelenmesinde doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bulguların değerlendirilmesiyle oluşan frekans ve yüzdelik değer tablosu göz önüne alındığında “Rafadan Tayfa” adlı çizgi film serisinin çocuk edebiyatının temel eğitsel ilkeleri bakımından uygun olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çizgi Film, Eğitsel İlkeler, Rafadan Tayfa

Etik Kurul İzni Tarih / Sayı: Bu çalışma yazar tarafından etik kurul izni gerektirmeyen çalışma olarak beyan edilmiştir.

1. Giriş

Çocukların her gelişim alanında olduğu gibi özellikle bilişsel ve duyuşsal anlamda da sağlıklı şekilde yetişmesi için nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşması gerekir. Çocuk edebiyatının temel aracı çocuk kitaplarıdır. Kitaplar, bireyin doğumundan başlayarak duyu ve anlam evreni arasında yer almalıdır. Öte yandan çocuk edebiyatının kavram ve ürün alanı her geçen gün genişlemektedir. Çocuk tiyatroları, çizgi filmler, çocuk şarkıları vb. bu kapsamın içindedir. Çocuk edebiyatı birçok sanat ve bilim kolunun iş birliği içinde yer aldığı disiplinler arası bir sanatlar birlikteliğidir (Yalçın ve Aytaş, 2017). Çocuklar için hazırlanmış çizgi filmlerin de tıpkı kitaplar gibi alanyazındaki bilgiler ışığında incelenmesi ve sınıflandırılması gerekmektedir.

1.1. Rafadan Tayfa

İlk bölümü 1 Haziran 2014’te TRT Çocuk TV kanalında yayımlanan *Rafadan Tayfa* adlı çizgi film 90’lı yılların mahalle hayatını, samimi insan ilişkilerini yansıtmaktadır (“Wikipedia”, 2020). Haftalık bölümler halinde yayımlanan çizgi filmde olaylar çocuk kahramanların etrafında geçmektedir. Bölümlerin konusu genellikle Rafadan Tayfa ekibinin yeni şeyler öğrenme serüveninden, birbirleri ve mahalleliyle ilişkilerinden, yaşadıkları çatışmalardan oluşmaktadır. Rafadan Tayfa: Mert, Hayri, Kâmil ve Akın’dan oluşan dört çocuk kahramandır. Sevim ve Hale diğer çocuk kahramanlardır. Rüstem Abi, Basri Amca, Fatma Nine, Saadettin Usta, Yumak mahallede yaşayan kahramanlardır. Çizgi filmde olaylar genellikle çocukların yaşadığı mahallede yer alan boş arsa ve sokaklarda; balkon, çatı katı gibi açık alanlarda kimi bölümlerde ise Basri’nin bahçesinde geçmektedir.

1.2. Çizgi Filmler

Çizgi film TDK güncel sözlükte (“TDK”, 2020) “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi.” şeklinde tanımlanmaktadır. Çizgi filme kaynaklarda verilen diğer isimler ise “animasyon” ve “canlandırma sineması”dır. Şenler (2005)’e göre

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, mujdat.88@hotmail.com 0000-0003-2416-8521

² Dr. Öğr. Üyesi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ozgulince7@gmail.com 0000-0002-7574-0623

animasyon, “Resim ya da nesnelerin hareketli ve canlı oldukları yanılması uyandıracak biçimde düzenlenmesi işlemidir.” Akören (2018)’e göre ise, “Animasyon arka arkaya birbirini takip eden bağlantılı hareket karelerinin saniyelik süre içerisinde bir canlandırma eylemidir. Canlandırma denmesinin ana temelinde de işte bu olmayan görüntülerin çeşitli tekniklerle yaratılması yatmaktadır.”

Çizgi film veya diğer adıyla canlandırma sineması, hızla yaygınlaştığı 1900’lü yıllardan başlayarak farklı hedef kitlelere göre üretilir. Diğer tanımların yanında çizgi film teriminin çocuklara uygun olarak hazırlandığı kabul edilen, çizgiye dayalı hareketli görüntü ve ses yoluyla çocuğa ulaşan sinemasal anlatı türü olduğu söylenebilir. Animasyonun ise çizgi film ile benzer teknolojiyle hazırlanan video klip, reklam filmi, yetişkin filmi gibi öğeleri de içine alan daha kapsamlı bir sinemasal tür olduğu bilinmektedir.

Hedef kitlesi çocuklar olan çizgi filmlerin birincil görevi onları eğlendirmek, eğlendirirken doğru davranışları göstermektir. Çizgi filmler, çocukları eğlendirirken bir yandan imge dünyalarını da genişletir. İç evreninde onları rahatlatmış ve keyiflendirdiği kadar öğretme misyonunu da üstlenir (Kamacioğlu, 2017). Çizgi filmler birden çok duyuya seslenmeleri, kendi kurgusal dünyalarını sunması yönüyle her dönem her yaşta çocuğun ilgisini çekmiştir.

Çizgi film teknolojisiyle hazırlanmış her ürünün-yayının çocuğa uygun olduğu söylenemez. Animasyon türü içerisinde yer alan doğrudan yetişkinlere seslenen şiddet veya cinselliğin ön plana çıktığı yapımlar vardır. Çocuk kanallarında yer alan her içeriğin de çocuklara uygun olduğunu söylemek olanaklı değildir. Bunların yanında ülkemizde yapılan pek çok araştırma çizgi filmlerde şiddet ögesine yer verildiğini ortaya çıkarmıştır. Özen ve Kartelli (2017)’nin yaptığı çalışmada Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarındaki yerli ve yabancı çizgi filmlerin çoğunda şiddet ögesinin fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Temel, Kostak ve Çelikkalp (2014)’in çalışmasında çocuk kanallarında yayımlanan çizgi filmlerdeki şiddet oranı oldukça yüksek bulunmuştur. Özellikle internetin yaygınlaşması ve değişen sosyoekonomik olanaklarla animasyon teknolojisiyle hazırlanmış çok sayıda içerik ve uyarıcı; akıllı telefonlar, tabletler, TV yoluyla çocuklara sunulmaktadır. İzlenen birçok çizgi kahraman; gıda, giyim, teknoloji gibi birbirinden ayrı pek çok alanda karşımıza çıkmaktadır. Çizgi kahramanlarla oluşturulan ürünlerin satışı ekonomide sürekli büyüyen bir ticaret alanı oluşturmaktadır (Türkmen, 2012). Gittikçe büyüyen animasyon ekonomisi içinde zararlı, kontrol edilmemiş ya da yaş uygunluğu açısından ayırımı yapılmamış pek çok içeriği ve çizgi filmi barındırmaktadır. Bu noktada alan uzmanlarının, velilerin ve öğretmenlerin daha bilinçli olması gerekmektedir. Bununla birlikte yapılacak çalışmalarla animasyon içeriklerinin çocuklara uygunluğunun hangi ölçütler çerçevesinde sunulacağı belirlenmelidir.

1.3. Çocuk Edebiyatı

Çocuk Edebiyatı TDK güncel sözlükte (“TDK”, 2020) “Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因an, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını” şeklinde tanımlanmaktadır. Aytaş ve Yalçın (2017) çocuk edebiyatını, “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” şeklinde açıklar. Şirin (2016) “Çocuk edebiyatı sınırları uçsuz bucaksız çocuk ve çocukluk olan, çocuklara yönelik edebiyat değeri taşıyan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” der. Çocuk edebiyatına bağlı tüm ürünlerin sanatsal niteliğinin yüksek olması ve çocukta estetik beğeni uyandırması gerekir (Sever, 2015).

Her edebiyat alanında olduğu gibi çocuk edebiyatının da temel yapı taşı kitaplardır. Çocuk edebiyatının başat amaçlarından biri okuma kültürü edinmiş bireyler yetiştirmektir. Birey okuma kültürü edinme sürecinde kendi benliğini tanımalı, estetik duygusu gelişmeli ve kitap okumayı zihinsel bir ihtiyaç olarak görmelidir (İnce Samur, 2016). Çocukların okuma alışkanlığı ve devamında okuma kültürü edinebilmesi için nitelikli kitaplarla buluşması gerekir. Bu doğrultuda günlük veya haftalık dizi şeklinde yayımlanan çizgi filmler, uzun vadede çocuğun okuma kültürüne katkı sunmalıdır. Kahramanların kitaba karşı olumlu bakış açısını dile getirmesi, elinde kitapla veya kitap okurken sunulması kahramanlarla özdeşim kurması bakımından çocuk izleyiciyi olumlu yönde etkileyeceği bilinmektedir. Çizgi kahramanla özdeşim kuran ve onun davranışlarını, eğilimlerini kolayca benimseyebilen çocuk izleyicinin -yapaylığa yer vermeden- kitap okuyan akran figürünü görmesinin, okumanın bilişsel bir gereksinim olduğunu sezmesinin okuma kültürü edinme sürecine olumlu etki edeceği öngörülmektedir.

Gelişen teknoloji ve basılı yazılı, görsel kaynakların artışı doğrultusunda çocuk edebiyatının alanı da genişlemektedir. Kitaplar dışında çocuk tiyatroları, masal anlatıları, çocuk filmleri ve çizgi filmler de çocuk

edebiyatının uygulama-inceleme alanına girmektedir. Çocukların duyuşsal, bilişsel, sosyal becerilerini geliştirebilmeleri için sosyoekonomik koşulları doğrultusunda bu türlerin nitelikli olanlarından yararlanması gerekir. Çocukların çizgi film izleme sürecinde ebeveynlerin kontrollü bir yaklaşımı benimsemeleri gerekir. Çocukların ekran karşısında uzun süre edilgen konumda kalmaları ruh ve beden sağlıklarını olumsuz etkileyebilmektedir. Yasakçı bir anlayış ise çocukta karşıt tutum oluşturabilir; çocuğu teknolojiyi olumsuz kullanma eğilimine itebilir. Çizgi filmler, ebeveynlerin ve öğretmenlerin kontrolünde ve çocuğun bir günlük toplam ekranla baş başa kalması süresi içerisinde yer almalıdır. Çocuğun evde izleyeceği çizgi filmler uzmanların ve öğretmenlerin görüşleri alınarak seçilmelidir. Pedagoji derneğinin (“Çocuk ve Ekran”, 2020) internet sitesindeki verilere göre 6-9 yaşındaki bir çocuğun ekran başında geçirdiği süre 40-50 dakikayı geçmemelidir. 9-12 yaş arasındaki bir çocuk için ise bu süre en fazla 60-70 dakikayı geçmemelidir. 12 yaş üstünde ise 120 dakikayı geçmemelidir.

Çocuk kanallarının ve çizgi filmlerin artan sayısı, video izleme sitelerinde çocuklara göre yapıldığı düşünölen içeriklerdeki artış bu ürünlerin belli ölçütler doğrultusunda incelenmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Alanyazında çizgi filmlerle ilgili tek değişkenli çalışmalar incelendiğinde değerler eğitimi, söz varlığı, şiddet ögesi ve cinsiyetçilik üzerine çalışmalar yapıldığı görölmektedir. “Rafadan Tayfa” ifadesini başlığında içeren ve konu alanı ilgili çizgi film olan çalışmalar şunlardır: Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği (Sadioğlu, Turan, Dikmen, Yılmaz ve Özkan, 2018), Bir Çizgi Filmin Popöler Kültür Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa (Tozduman Yaralı ve Avcı, 2017), İdeoloji ve Animasyon: Rafadan Tayfa Örneği (Özsel Töre, 2018), Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Milli ve Evrensel Değerler Açısından Değerlendirilmesi (Şentürk ve Keskin, 2019), Halk Bilimi Unsurlarının Gelecek Kuşaklara Aktarımında Çizgi Filmlerin Rolü: Rafadan Tayfa Örneği (Aslan ve Yılar, 2019), Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzlediği Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi (Şen ve Deniz, 2019), Geleneksel Sokak Oyunlarının Çocuk Gelişimine Katkılarının “Rafadan Tayfa” Çizgi Filmi Üzerinden İncelenmesi (Talu ve Yüzbaşıoğlu, 2020), Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi (Karaca, 2019), Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi (Şahin, 2019), Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi (Çimen, 2019) Google Akademik ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Arama Sistemi veri tabanı incelendiğinde çocuk edebiyatının eğitsel ilkeleri açısından incelenen ve konu alanı çizgi filmler olan Türkiye Türkçesi ile yazılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın çizgi filmlerin çocuk edebiyatının ilkeleri bağlamında ele alınması yönüyle alanyazındaki ilk inceleme olduğu öngörülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Etik Kurul İzni

Çalışmamızda bilimsel etik ve yayın kurallarına uyulmuştur. Metin içi atıf ve kaynak gösterimi Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi'nin yazım kılavuzundaki ölçütlere uygun olarak düzenlenmiştir. Çalışmamızda anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılmamış olup araştırma deseni içerisinde katılımcı olmadığı için şahıslardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen herhangi bir araştırma sürecine yer verilmemiştir. Bu nedenlerden dolayı çalışmamız için etik kurul onay belgesi hazırlanmamıştır.

2.2. Araştırma Deseni

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Rafadan Tayfa” adlı çizgi filmin ilk 4 sezonunda yer alan 75 bölümden 15'i seçkisiz seçim yöntemi (random) ile belirlenmiş ve izlenmiştir. Bölümlerin incelenmesinde Sever (2018)'in oluşturduğu değerlendirme ölçeğinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin incelenmesinde doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman analizinde “yazılı kaynakların yanı sıra; film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemeler de nitel araştırmalarda kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çıkarılan sonuçlar tablolara yerleştirilerek puanlama yapılmıştır. Tüm bölümlerden elde edilen veriler neticesinde frekans sıklığı ve yüzdellik değerler elde edilmiştir.

3. Bulgular

Bu araştırmada “Rafadan Tayfa” adlı çizgi film serisinin karışık olarak seçilen 15 bölümü izlenmiş ve ocuk edebiyatı eğitsel ilkelerini oluşturan 8 maddelik sorular doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

izgi film serisinde yer alan kahramanlar ve özellikleri şunlardır:

- Akın: Mert’in kardeşidir. Rafadan Tayfa adlı dört erkek çocuktan oluşan grubun en kgdr. Sağ duyulu ve zekidir. Günlük yaşamdaki sorunlara yaratıcı çözümler bulur. Yumak adlı köpeği ile vakit geçirmeyi sever.
- Ankaralı Ozan: Kamil’in amcasının oğludur. Yaş olarak çocukların ağabeyi konumundadır. Ankara’dan İstanbul’a kaset çıkarmak için gelmiştir. Çocuklarla iyi anlaşır. Nazik ve dost canlısı birisidir. Mahalledeki olayları gözlemleyerek bir de trk yazmıştır. Sazıyla birlikte yöresel Ankara türküleri söyler.
- Basri Amca: Mahallede yaşayan yaşlı ve huysuz biridir. Basri Amca, Rafadan Tayfa arkadaş grubuna evinin bahçesinde izinsiz oyun oynadıklarında veya benzer nedenlerden dolayı sürekli kızar. Devamlı sinirli gözükmesine rağmen aslında oldukça merhametli ve yardımsever biridir. Mahallenin köpeği olan Yumak’a bahçesinde bakar.
- Fatma Nine: Çocukları çok sever. Rüstem’i o bytmştir. Rüstem’e türlü gerekerle tatlı-sert şekilde sürekli sitem eder. Mahallede birlik ve beraberliği sağlar.
- Hale: Hayri’nin kardeşidir. Abisi Hayri ile farklı kişilik özellikleri gösterir. Hale sorunlara çözüm bulma noktasında abisine göre daha akılcı davranır. Hale Akın’la beraber ocuk kahramanların en kgdr. Hale de abisi gibi şişman şekilde görselleştirilmiştir. Bölümlerde Hale’nin obur olduğuna dair bir vurguya rastlanılmamıştır.
- Hayri: Hale’nin ağabeyidir. Yemekler en büyük zaafıdır. şişman şekilde görselleştirilmiştir. Heyecanlı, konuşmayı seven, neşeli bir çocuktur. En yakın arkadaşı Kâmil ile rekabete girmeyi sever. Pratik zeksı ve sezgileri sayesinde zaman zaman kurguyu oluşturan çatışmalara çözüm bulur. Hayri genellikle olayların sonucunu dşunmeden nsezileriyle hareket eder.
- Kâmil: Rafadan Tayfa ocuk grubunun sportif anlamda en yetenekli üyesidir. Dikkati abuk dağılan bir çocuktur. Zaman zaman ayakta uyur. Babasının bakkal dükkanında ona yardım eder. Bu durumdan memnundur ve oldukça başarılı bir bakkal ırağıdır. Hayri ile sık sık rekabete girer. Aralarında sonucu çabucak tatlıya bağlanacak ufak didişmeler yaşanır.
- Mert: Rafadan Tayfa adlı mahalle arkadaşlarından oluşan grubun “doğal lideri” konumundadır. Kurguyu oluşturan çatışmalara akılcı ve sağduyulu çözümler bulur. Okulda öğrendiği bilgileri günlük hayata uyarlamayı sever. Kâmil ve Hayri arasında yaşanan tatlı-sert didişmelere ara bulucu olur.
- Rüstem Abi: Mahallede kftencilik yapar. Çocuklar tarafından sözü dinlenen bir biridir. Fikirleri ve davranışlarıyla çocuklara örnek olur. Kurguyu oluşturan çatışmaların çözülmesinde zaman zaman etkin şekilde yer alır. Görgülü ve yardımsever birisidir.
- Saadettin Usta: Fatma Nine gibi mahallede birlik ve beraberliği sağlar. Tamirat işlerinde oldukça beceriklidir. Çocuklara yardım etmeyi ve onlarla vakit geçirmeyi sever.
- Sevim: ocuk kahramanlar içinde yaşı en büyük olandır. En yakın arkadaşı Hale’dır. Dürüst, duyarlı ve zeki olmasıyla ne çıkar.
- Yumak: Akın’ın ve Basri Amca’nın bakımını üstlendiği mahallenin kpeğidir. İnsan canlısı, zeki, doğasına uygun olarak yaramaz ve hareketli bir köpek olarak yansıtılmıştır.

3.1. izgi Film İncelemeleri

3.1.1. Bölüm 2 – Kadın İşi

- Bölümde ğt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Basri kendisine yardım eden Sevim ve Hale’ye kızar. Yardıma gereksinimi olmadığını söyler. Sesini yükselterek ve elini kaldırmakla konuşur (00:01:25 – 00:02:00). Rüstem ders vermek için Mert, Akın, Hayri ve Kamil’e Basri’nin bahçe temizleme işlerini verir. Olayı sonradan ğrenen Basri ocuklara bağırır ve yardıma ihtiyaı olmadığını söyler. Bölümde Basri’nin olumsuz, sert ve inatçı davranışlarının nedeni açıklanmamıştır. Kahramanda bölüm boyunca belirgin bir değişim gözlenmez.

Rüstem, Hale ve Sevim'in yaptığı işleri küçümseyen Rafadan Tayfa ekibine ders vermek ister. Onlara sorumluluk verir ancak üslubu ve dayatmacı tavrının çizgi filme öğüt verici etkisinin olduğu düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşöndüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümde sık sık "ders vermek" kelimesi geçmektedir. Erkek çocukları ev temizleme işlerini basit olarak görür. Bu konuda fikirleri sonradan değişir ancak büyüklerin çocuklara karşı üslubu ve uygulanan yöntem oldukça sert bir şekildedir. Rüstem, Basri'nin bahçesini temizleme görevini Rafadan Tayfa ekibine verir. Bu durumu Basri sonradan öğrenir. Rafadan Tayfa ekibi, bahçeyi temizlerken -ihmalleri sonucu- ortalık birbirine girer. Basri ve Rüstem, Rafadan Tayfa ekibinin bahçeye tohum ektiğini sonrasında ektikleri tohumu suladığını zanneder. Halbuki gördükleri manzara tesadüfen oluşmuştur. Bu durum çocuk izleyicide yapılan yanlışların bir şekilde üstünün kapatılacağı ya da görmezden gelineceği algısını oluşturabilir.

Rafadan Tayfa ekibi, yaşamda büyüklerin yaptığı ev işlerinin ne kadar zor olduğunu deneyimleyerek anlar. Bu durumun izleyicide olumlu etki bırakacağı öngörülmektedir.

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

"Benlik duygusu, kişinin kendisiyle ilgili oluşturduğu imgedir" (Sever, 2019). Sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış çocuk edebiyatı ürünleri çocukların benlik duygusunun gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda nitelikli çizgi filmleri izleyen çocukların benlik duygusunun devinerek bedenlerini, yeteneklerini, duygularını, ilgilerini ve gereksinimlerini daha iyi keşfedecekleri düşünölmektedir.

Girişimcilik, birçok farklı alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendine yer edinmiş bir kavramdır. Tüm diğer ilkökul ve ortaokul öğretim programlarında olduğu gibi Türkçe öğretim programında da yer alan bir yetkinlik alanıdır. Programda yer alan 8 ana yetkinlikten biri olarak "İnisiyatif alma ve girişimcilik" başlığı altında açıklanmıştır. Girişimcilik; bireylerin belli hedefler doğrultusunda planlı ve programlı çalışmasını, karşısına çıkan fırsatları sağlıklı bir şekilde değerlendirmesini, günlük hayatta karşılaştığı sorunları etkili ve hızlı biçimde çözebilmesini ifade eder (MEB, 2019). Bununla birlikte girişimcilik, bireyin ilgili problem durumunu çözmesinde ve yaratıcılık becerisini kullanmasında istekli ve hazır olması durumudur. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, kahramanların girişimcilik becerisiyle hareket ettiği durumlara yer verilmesinin üründen yararlanacak çocuğun eğitsel gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir.

İki veya daha fazla bilinenin birleşmesiyle yeni bir ürün veya fikir ortaya çıkarılması yaratıcılıktır. Yaratıcılığın ortaya çıkması için bilinen nesne, fikir veya varlıklar arasında farklı bağlantılar kurmak gerekir (San, 1985). Yaratıcılık, çocuğun hayatın her alanında gösterebileceği bir beceridir. Yalnızca okulda ve derslerde sergilenmesi beklenen bir beceri değildir. Çocukların günlük hayatta kullandıkları sade ve basit eşyalara, araçlara hayal gücü sayesinde yeni işlevler kazandırması da yaratıcılık örneğidir (Adıgüzel, 2018). Çocuk edebiyatı eserlerinde, kahramanların yaratıcı ürünler ortaya koymasının veya eserlerde yaratıcılığı salık verici öğelerin yer almasının eserle buluşacak çocuğun yaratıcılık becerisini devindireceği düşünölmektedir.

Hayri'nin her ne kadar sonucu başarısız olsa da süpürgeye poşet takarak tohumları toplamaya çalışması girişimciliğe örnek gösterilebilir. Erkek çocuklardan oluşan Rafadan Tayfa ekibi cam siler, bahçedeki çimleri keser, yeri süpürür. Ev ve bahçe işleri yapmayı ilk kez deneyimler ve bu işlerin zorluğunu öğrenir. Bu durumun izleyicinin olumlu benlik duygusu geliştirmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Erkek çocuklardan oluşan Rafadan Tayfa ekibi cinsiyetçi bir söylemle bahçe temizleme, çamaşır asma işleri için "kadın işi" der. Yapılan işleri basit bulurlar.

Hayri: "Çünkü bunlar kızların yapacağı işler." (00:03:15 – 00:03:19).

Hayri: "Bizim ne işimiz olur, çamaşır toplamak gibi basit işlerle?" (00:03:27- 00:03:33).

Mert: "Bunlar... Bunlar önemsiz işler." (00:03:47 – 00:03:54).

Bölüm bu çocukların; Rüstem, Basri, Hale ve Sevim'in etkisiyle düşöncelerindeki değişimi anlatır. Çocuklar bölümün sonunda yapılan işlerin zor olduğunu söyler. Ancak bölümün başında yaptıkları cinsiyetçi söyleme ilişkin bir düzeltme ifadesine yer verilmez.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, olanak verildiği düşünülmektedir. Her çocuk kendi cinsel kimliğine uygun biçimde davranmış ve konuşmuştur.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümde fiziksel şiddet yoktur. Basri'nin üslubu ve beden diliyle zaman zaman sözlü şiddette bulunduğu görülmektedir.

Basri: "Sizi yaramazlar sizi... Demek yine bahçeme girdiniz!" (00:07:19- 00:07:32). Bölümde sözlü şiddete kısmen yer verildiği düşünülmektedir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulmuştur. Yazgıcılığa veya siyasi söyleme dayalı konuşma bulunmamaktadır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Değerler, bireylere ve topluma hayatın her alanında karşılaşılabileceği problemlere karşı çözüm yollarını bulması için gerekli içsel ve manevi gücü verir. Olumlu değer sistemi gelişen bireylerin etik kararlar alması bununla birlikte eylemlerinde de etik davranışlar sergilemesi beklenmektedir (MEB, 2019). Sağlıklı değerler sistemi geliştirmiş bireyler, yaşadığı sosyal çevreyle barış ve uyum içerisinde özgürce yaşama düşüncesini daha rahat içselleştirebilir. Bu bireylerin milli ve evrensel değerlerden olumlu olanları benimseyerek kendisine ve yaşadığı topluma faydalı olmak için hayatın her alanında çaba harcayacağı düşünülmektedir.

Bölümdeki olumsuz değerler: Basri'nin anlayışsızlığıdır. Basri kendisine yardım etmek isteyenlere kızar. Rafadan Tayfa ekibinin bahçeyi yanlışlıkla suladığını ve tohumları istemeyerek döktüğünü açıklamaması dürüstlük değerine aykırıdır. Olumlu değerler: Çocukların yaşlılar haftası kapsamında yardımseverlik gösterip Basri'nin bahçe işlerini yapmasıdır.

Tablo 1

(Bölüm 2 Kadın İşi) Eğitsel İlkeler Betimsel Nitelikli Derecelendirme Ölçeği³

Eğitsel İlkeler	Çok İyi (5)	Yeterli (4)	Kısmen Yeterli (3)	Yetersiz (2)	Çok Yetersiz (1)
1. Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?				X	
2. Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?				X	
3. Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?			X		
4. Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?			X		
5. Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?		X			
6. Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?			X		
7. Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?	X				
8. Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?			X		

³ Makalede sözcük sınırlaması olduğu için sadece bir bölüm inceleme tablosuna yer verilmiştir. Tüm bölüm verilerinden elde edilen değerler Tablo 2'de gösterilmiştir.

3.1.2. Bölüm 9 – İp Yumağı

- Bölümde öğüt veren, dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı, anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde, olaylar neden sonuç ilişkileriyle birbirine bağlanmıştır. Kahramanlar, mahalleyi saran ipin gizemini çözmeye çalışır. Rafadan Tayfa ekibi, büyüklere tarafından öğüt veren bir yaklaşımla karşılaşmaz. Yaşlı ve aksi biri olan Basri'nin bahçesine giren Rafadan Tayfa ekibi baskıcı bir anlayışla karşılaşır. Örneğin: Basri: "Yine siz ha! Bahçemi ne hale getirmişsiniz?"

...

Basri: "Ben ha! Sizi yaramazlar sizi!" (00:08:49-00:09:20).

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümde, kahramanlar mahalleyi saran ipin kaynağını bulmaya çalışır. Sorunların yardımlaşarak daha çabuk çözülebileceği düşüncesi temel iletidir. Kahramanlarla özdeşim kurması beklenen çocuk izleyicinin duyma ve düşünme sorumluluğu alacağı öngörülmektedir.

Çocuk kahramanların yaptığı bazı espriler şunlardır:

Hayri: (İp atlarken düşünce) "Aslında çok iyi atlarım da daha fazla enerji kaybetmek istemedim." (00:07:15-00:07:20).

Kâmil: (İsmi Yumak olan köpeğin ip yumağını alıp kaçtığını öğrenir.) "Yumak, yumağı kaptı desene?" (00:11:58 – 00:12:00).

- Bölümde girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılık desteklenmiş midir?

Bölümde kahramanlar: Hayri, Mert ve Kâmil mahalleyi saran ipin gizemini çözmek için fikir birliğine varıp maceraya atılırlar. Kendi kararlarıyla hareket ederler. Kâmil'in bir sahnede (00:10:25 – 00:10:43) dediğine göre mahalleli ipin gizemini merak etmeden hayatına devam etmektedir. Rafadan Tayfa ekibi ise içlerindeki girişimcilik bilinciyle mahalleyi kaplayan ipin gizemini çözer.

Hale ve Sevim (00:06:18 – 00:06:34) mahalleyi saran ipin gerginliğinden yararlanarak ip atlar. Bu etkinliğin çocuk izleyicinin yaratıcılığını destekleyeceği söylenebilir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde, kadın-erkek rolüne farklı değer yüklenmesi adına herhangi duruma yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Bölümde, çocuk kahramanlar kendi cinsel kimliklerine uygun davranışlar göstermişlerdir. Çocuk izleyiciyi olumsuz etkileyen, cinsel kimlik karmaşasına neden olabilecek ögelere yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümleri için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Hayri ve Kâmil, ipin kaynağını bulmak için farklı yöne gider. Bu işi yarışa çevirdikleri için çarpışırlar ve tartışmaya başlarlar. Araya giren Mert çözüm yolu bulur:

Mert: "Aa! Yeter ama... Kaç kere söyleyeceğim? Yarışmıyoruz. Bu işi birlikte çözeceğiz. Anlaşılan sizin bu işi yarışa dökmemeniz için tek ip takip etmek lazım. Haydi, düşün peşime!" (00:03:58-00:04:12). Mert'in konuşmasıyla çözüm yolu bulunur. Bu bağlamda sorunların çözümünde kaba, aceleci davranışların değil birlikte hareket etmenin ve iletişimin gücünün öne çıkarıldığı söylenebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde siyasal, dinsel telkine veya boş inanca, yazgıcılığa dair herhangi bir sürece rastlanılmadığı söylenebilir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Bölümde, çocukların ipin gizemini çözmek için işi birliği içinde hareket etmeleri dayanışma değerine örnektir. Öte yandan çocuk izleyicinin olumsuz değer oluşturmasına neden olabilecek herhangi bir olaya rastlanılmamıştır.

3.1.3. Bölüm 11 – Rafadan TV

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde, öğüt veren bir anlayışa rastlanılmamıştır. Yaşlı ve asabi biri olan Basri, yeni boyadığı dolaba çocukların topunun çarpmasına kızır. Çocuklar özür dilemeden hemen oradan uzaklaşır (00:07:48-00:08:14). Bunun dışında olaylar içerisinde baskıcılığı duyumsatacak bir duruma yer verilmediği söylenebilir. Olumsuz özellikleriyle öne çıkan başka bir kahraman yoktur.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümdeki iletilerin olay örgüsünde örtük biçimde yer aldığı söylenebilir. Kendi olanaklarıyla kamera çekimi yapan çocuklar, mahallede yaşananları içeren bir haber bülteni oluşturur. Çocukların kendi yarattıkları süreçlerle nasıl kaliteli vakit geçirebileceğini anlatan bir bölümün ortaya çıktığı söylenebilir.

Bölümde yer alan espriler daha çok durumlara yöneliktir:

Akın, bozulan karınca yuvasının durumunu trafik kazası haberi veren muhabir gibi anlatır (00:01:24-00:01:57). Hale, hava durumunu sunarken günün güneşli geçeceğini söyler. Tam bu sırada havada şimşek çakar. Çarşafa astıkları güneş sembollerini hızlıca toplayıp yağmura çevirirler (00:11:00-00:11:20). Sevim, haberleri sunarken arka fondaki çarşafı tutan Kâmil uyur ve çarşaf düşer. Çarşafın arkasında Hayri de tulumla tatlısı yemektir. Sevim biraz bozulur ama haber bültenini uygun şekilde bitirir (00:11:26-00:11:44). Kahramanların yaratıcılıklarını kullanarak sorunlara pratik çözümler bulduğu düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Çocuk kahramanlar yaratıcılıklarını kullanarak lolipop şekerinden mikrofon, çarşaftan hava durumu panosu yapar ve bir haber merkezi oluşturur. Rafadan Tayfa ekibi, Hale ve Sevim ile iş bölümü yaparak mahallede yaşanan olayları haber haline getirir. Bölümdeki olayların çocuk izleyicinin girişimciliğini harekete geçireceği, yaratıcılığını destekleyeceği, benliğini tanınmasına fırsat oluşturacağı öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Cinsiyet rollerine bağlı olarak yanlış anlaşılmaya yol açacak herhangi bir olay ya da söyleme rastlanılmadığı söylenebilir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Bölümde çocuk kahramanlar cinsel kimliklerine uygun biçimde resmedilmiş ve konuşturulmuştur. Çocuk izleyicide, olumsuz algı ya da cinsel kimlik karmaşası yaratacak herhangi bir bulguya yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Hale, bakkaldan annesinin baklavalarını çalan ağabeyi Hayri'yi kovalar. Yakaladığında da onu yere yatırır. Bu sırada Kâmil, Hayri'nin karşısında tulumla tatlısı yer (00:08:37-00:09:50). Bu olayın çocuk izleyiciye olumsuz örnek olacağı öngörülmektedir. Bunun dışında bölümde şiddet ögesine yer verilmediği söylenebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde kadercı bir anlayış, herhangi boş inancı aşılama gibi ögelere yer verilmediği söylenebilir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturmaları özendirilmiş midir?

Kamil'in fark etmeden ezdiği karınca yolunu onarması ve karınca yoluna yiyecek bırakması, hayvan sevgisi ve yardımseverlik değerine örnek olarak gösterilebilir. Hayri, annesinin yaptığı baklavaları gizlice yer ve bu durumu annesinden saklar. Hayri'nin bu davranışının olumsuz değer aktarımına yol açabileceği öngörülmektedir.

3.1.4. Bölüm 17-Grup Rafadan

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde Mert, Hayri, Kâmil ve Akın'ın müzik grubu oluşturma sürecindeki eğlenceli durumları anlatılmaktadır. Bölümde öğüt veren, dayatmacı, denetimci ya da kuralcı bir anlayışa yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşöndüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümde, kahramanların diyaloglarında bol bol espriye yer verilmiştir. Çocuk izleyicinin ilgisinin mizahla sağlanacağı söylenebilir. Söylenen şarkılardaki sözler eğlencelidir. Kâmil o kadar sıkıcı şarkı söyler ki gökteki martı bile uyur. Bunun dışında mizah unsuru taşıyan, güldürürken düşöndüren şu diyaloglar vardır:

Kâmil: "Hamurun kıvamı nasıl oldu?"

Hayri: (Hayri yüzünü kaplayan un tozundan habersizdir.) "Ne hamuru?"

Kâmil: "Bilmem, sen söyle." (00:01:49 – 00:02:05).

Kâmil: "Hayri'ciğim, Söz yazarlığına lafım yok. Sesin öyle tiz, öyle tiz çıkıyor ki mahallenin camları sallandı." (00:06:53 – 00:07:02).

Temel ileti "içimizdeki yeteneği keşfetmeliyiz" düşöncesidir. Akın, arkadaşlarının kurduğu müzik grubu sayesinde sesinin güzel olduğunu keşfeder. Temel iletinin örtük biçimde verildiği söylenebilir.

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Kahramanlar; süpürge den gitar, karton ve mandaldan piyano, leğen ve tenceden bas davul yaparak müzik grubu oluşturur. Kâmil "Ormancı" türküsünün sözlerini değiştirir. Hayri kendi bestesini söyler. Böylece yaratıcılıklarını ortaya koyarlar. şarkı söyleyen Hayri, Kâmil ve Akın kendi seslerini tanırlar ve yeteneklerini test etmiş olurlar. Bölümü izleyen çocukların benlik duygusunu devindirecek öğelerin bulunduğu düşünölmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsiyetçi herhangi bir eylem ya da söylem yoktur. Kadın veya erkek kimliğini ayrıştıracak herhangi bir sahne yer almamıştır. Bölümdeki kahramanların tamamı erkek çocuklardan oluşmaktadır. Bölümde kız çocuğu figürüne yer verilmemesinin eksiklik olduğu söylenebilir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Müzik grubu kuran erkek çocuklarının hâl ve tavırlarında, seslerinde ya da beden dillerinde çocuk izleyiciyi cinsel kimlik karmaşasına sokabilecek herhangi bir duruma yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümde şiddet ögesini içeren herhangi bir durum yoktur. Kahramanların birbirlerinin fikirlerinden yararlanarak çatışmaları çözdüğu görölmüştür. Grubun solistini seçmek için her çocuk kendi isteğiyle şarkı söyler ve arkadaşlarının fikrini dinler. Grubun solistinin Akın olması için ortak karara varırlar.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde herhangi siyasal, dinsel telkine veya yazgıcılığa dair bir sahneye yer verilmediği belirlenmiştir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturmaları özendirilmiş midir?

Çocuk kahramanların birlik ve beraberlik içinde müzik grubu kurması yardımlaşmaya ve arkadaşlığa örnektir. Çocuk izleyicide olumsuz yargı veya değer oluşturacak bir duruma rastlanılmamıştır.

3.1.5. Bölüm 22 – Uzay Yolculuğu

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde Mert, Kâmil, Hayri ve Akın'ın bir gazete sayfasında uzaya gidecek astronot ilanı görmesi ve bu ilana başvurmak için hazırlık yapması anlatılır. Bölümde öğüt veren, dayatmacı, kuralcı ya da denetimci bir anlayışa yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşöndüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Akın bölümünün son sahnelerine doğru temel iletiyi bizzat söyler: “Bazen hayatta yapmak istediklerimiz için ailemizden ayrı kalmamız gerekir. Bu da kötü bir şey değildir.” (00:12:39-00:12:46). Bu sahneyle çocuk izleyicinin iletiyi duyumsama sorumluluğunun elinden alınacağı öngörülmektedir. Yan iletilerin çocuk izleyiciye duyma ve düşünme sorumluluğu verebilecek nitelikte sunulduğu söylenebilir.

Olayların gelişiminde duruma yönelik mizahi ögelere yer verilmiştir:

Akın: “Biliyor musunuz? Ay’a çıkınca söyleyeceğim ilk sözü buldum. ‘Uzay, seni yeneceğim!’ ” (00:09:33 – 00:09:38).

Kâmil: “Büyük büyük dedem kaptanmış. Hem de uzay aracı kaptanı.” (00:09:40- 00:09:46).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Çocuk kahramanlar, okudukları gazete yazısından hareketle uzaya çıkmak için heyecana ve merak duygusuna kapılırlar. Yolculuk için kendi testlerini üretirler. Bu testlerde açlığa, soğuğa ve sıcağa dayanıklılık, en önemlisi de yalnızlık duygusunu tatma gibi aşamalardan geçerek kendi benliklerini tanırlar. Çocuk kahramanların yaratıcılıklarını kullanarak ellerindeki kısıtlı malzemelerle uzay simülasyonu oluşturmaları girişimciliğe örnektir. Çocuk izleyicinin kendi benliğini tanıması, girişimciliğini ve yaratıcılığını geliştirmesi için ipuçları bulacağı bir bölümün olduğu söylenebilir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde kadın ve erkeğe toplumsal rol biçme veya ayrı değer oluşturma noktasında bir ögeye yer verilmemiştir. Bölümde kız çocuğu figürüne yer verilmemesinin eksiklik olduğu düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Bölümde çocuğu cinsel kimlik karmaşasına sokacak herhangi bir ögeye yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Kahramanlar fikir ayrılığına düşseler de sorunların çözümünü konuşarak bulurlar. Örneğin son test olan “tavuk” için herkes kendi fikrini ve endişesini söyler. Yapılan demokratik oylamayla isteyenler teste katılır. Bölümde herhangi bir şiddet ögesinin olmadığı söylenebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde herhangi bir siyasal, dinsel telkine veya kadercilik, içi boş inanç gibi ögelere rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturmaları özendirilmiş midir?

Bölümün finalinde -son testte- birbirlerini ve ailelerini özleyeceklerini fark etmeleri arkadaşlık ve aile sevgisi değerine örnektir. Bölümün çocukların sağlıklı değer oluşturmalarını destekler nitelikte olduğu düşünölmektedir.

3.1.6. Bölüm 24 – Öykü Yarışması

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde öykü yazmak isteyen Akın’ın, çevresindeki olayları gözlemleyerek yaratıcı bir hikâye oluşturma çabası anlatılmaktadır. Rüstem, eskiciye söz verdiği için taş plakları Hayri’ye vermek istemez. Hayri ise plakları kendisine vermesi için ısrarcı olur. İsrarcılığının boyutu dayatmacılığa kadar ilerlemez. Rüstem plakları Hayri’ye vermeyi kabul eder (00:02:08 – 00:03:47).

Gramofonun bulunduğu sahnede ise Hayri, Kâmil ve Mert aletin kimde kalacağı için tartışırlar ve birbirlerinin elinden gramofonu çekerler. Mert, ebeveynlerinin ertesi gün dışarıda olacağını söyler. Kimseyi rahatsız etmeden gramofonu beraber dinleyebileceklerini anlatır. Gramofon o gün Mert’te kalır. Böylelikle sorun çözülmüş olur (00:09:32 – 00:10:35).

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümde verilmek istenen ileti ilham aramakla ilgilidir: Çevremize farklı gözle bakarsak içimizdeki yaratıcılığı keşfederiz. Temel iletinin izleyiciye duyma ve düşünme sorumluluğu tanıyacak nitelikte

sunulduğu düşünölmektedir. Akın, yazma çabası içerisinde gördüğu olaylardan hareketle hayaller kurar. Bu sahnelerde, duruma dayalı, izleyiciyi gülümsetecek ögelerden yararlanıldığı düşünölmektedir: Akın'ın hayalinde yer alan, komik olduğu düşünölen sahneler şunlardır: Hayri'nin Rüstem'in elinden plakları almaya çalışmasını, pastayı kapmak için yapılan bir tartışma olarak hayal etmesi (00:02:03-00:02:27). Aslında gramofonun kimde kalacağıyla ilgili tartışan arkadaşlarını defineci kardeşler olarak hayal etmesi (00:09:19 – 00:10:11).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Akın, öğretmenin yaptığı öykü yarışmasına eser hazırlamak için mahallede yaşananları gözlemlemektedir. Rüstem'in bir sahnede ona dediği gibi ilham alacağı temel nokta yakın çevresindeki ağaçlar, böcekler, insanlardır (00:04:17 – 00:04:26). Çocuk izleyici öykü yazabilmek, sanatçı duyarlığı kazanabilmek için bölümde çok sayıda fikir ve ipucu bulabilir. Bu sahnelerin çocuk izleyicinin yaratıcılığını devindireceği düşünölmektedir. Akın gördüğu ve duyumsadığı olaylardan hareketle bir öykü oluşturur ve öyküsü birinci seçilir.

Hayri ise Rüstem'den aldığı plakları dinleyebilmek için merakla gramofon aramaktadır. Arkadaşlarıyla iş birliği içinde hareket eder. Bu durum da Hayri ve arkadaşlarının girişimci davranışına örnektir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsiyetçi bir söyleme veya duruma rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, bölümdeki kahramanların kendi cinsel kimliklerine uygun tavır ve davranışlarda buldukları görölmüştür.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümdeki kahramanların birbiriyle sağlıklı iletişim kurduğu söylenebilir. Öte yandan Hayri'nin plakları almak için Rüstem'e ısrarcı davranması ve hareketleri olumsuz örnek olarak nitelendirilebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, durulmuştur. Bölümde siyasi bir söyleme veya içi boş inanç ögesine rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Basri'nin yere düşen Akın'ı merak edip onun yanına gelmesi yardımseverliğe örnektir. Çocuklar gramofon bulmak için iş birliğiyle hareket edip dostluk değerine uygun davranışlar sergilemiştir. Birçok olumlu değer barındıran bir bölüm olduğu düşünölmektedir.

3.1.7. Bölüm 36- Rüya İşi

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Hayri rüyasında nar, yazı tahtası ve tepsi görür. Uyandığında rüyasında gördüklerinin anlamını arkadaşlarının yardımıyla bulmaya çalışır. Olaylarda öğüt veren, didaktik bir üsluba rastlanılmamıştır. İzleyiciye duyumsatılacak kuralcı, denetimci, dayatmacı bir yaklaşıma yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Hayri, gördüğu rüyanın gizemini çözmek ister. Olayların anlatımında merak ögesi canlı tutulmuştur. Hayri rüyasında gördüğu nesnelerin gizeminin aşure ayıyla ilgili olduğunu bölümün finalinde anlar. Kurguda verilen ipuçları sayesinde çocuk izleyicinin düşünme sorumluluğu alıp olayların gizemini çözebileceği öngörülmektedir. Bölümdeki espriler ve mizahi ögeler anlık durumlarla ilgilidir:

Hayri rüya görürken:

Hayri: "Dur bakayım. Yoksa sen uyuyor musun?"

Kâmil: (Gözleri kapalıdır.) " Bilmem, belki sen uyuyorsundur."

Hayri: "Galiba rüya görüyorum."

Kâmil: "Ben de..." (00:03:00 – 00:03:11).

Kâmil: "Yok, bizimki meyveli değil. Sade bakkal." (00:03:28 – 00:03:32).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Evet, desteklenmiştir. Bölümün kahramanı Hayri, gördüğü rüyanın gizemini merakla çözmeye çalışır. Gördüğü rüya ile ilgili arkadaşlarının fikirlerini öğrenir. Hayri'nin kendisini ve yakın çevresini tanımak için çaba sarf ettiği görülmektedir. Hayri'nin bu davranışlarının girişimcilik becerisiyle ve benlik duygusunun devinimiyle ilgili olduğu söylenebilir. Hayri, gördüğü rüyanın günlük yaşamdaki olay ve nesnelere ilgili olduğu kanısına varır. Hayri, mahallede herkese aşure dağıtacak bir sistem geliştirir. Her sokağa aşure dağıtması için bir arkadaşını görevlendirir. Mahallenin krokisini yazı tahtasına çizer. Hayri'nin yaptıklarının izleyicinin yaratıcılığını destekleyeceği düşünülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsiyetçi herhangi bir duruma yer verilmediği düşünülmektedir. Bölümün kahramanları erkek çocuklardır. Sadece rüya sahnesinde kız çocuklarının sesine yer verilmiştir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, yer verilmiştir. Kahramanlar cinsel kimliklerine uygun şekilde konuşmuş ve davranmışlardır.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümün kahramanı Hayri, rüyasında gördüğü nesnelere sembolik anlamını bulmak için arkadaşlarıyla konuşmak ister; hatta işleri yoğun olan arkadaşı Kâmil'le konuşmak için uzun süre bekler. Kafasındaki soruların çözümüne arkadaşları sayesinde erişir. Bu bölümün izleyiciye iletişimin gücünü duyumsatabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulmuştur. Siyasal veya dinsel telkin içeren herhangi bir sahneye rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Babasının bakkalı olan Kâmil, boş zamanlarında babasına yardım etmektedir. Aşure ayı nedeniyle işler yoğunlaşır. Kâmil arkadaşlarına güvenerek bakkalı emanet eder. Arkadaşları titizlikle Kâmil'e yardım eder. Bu durum yardımseverlik ve güven değerlerine işaret eder. Akın, Mert, Kâmil ve Hayri mahallelinin pişirdiği tüm aşureleri toplayarak her eve eşit bir şekilde dağıtır. Bu durum adalet değerine örnektir. Mert, kendisinin nerde olduğunu soran Hayri'ye pazara gittiğini ve annesine yardım ettiğini söyler. Bu anlamda bölümün, çocuk izleyiciye sağlıklı değerleri duyumsatacak nitelikte olduğu söylenebilir.

3.1.8. Bölüm 45 – Bilim Ekibi

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Hayır, yer verilmemiştir. Çocuk kahramanların kendi iradeleriyle olayların gelişimini sağladığı görülmüştür.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Hayri ve Mert bilim üzerine tartışır. Hayri, Mert'in derste yaptığı araştırmaları küçümser. Mert; Hayri ve Kâmil'e ders vermek için- onlara aslında bilimsel gerçekleri açıklayan- minik oyunlar hazırlar. Gökten balonla süzölen kutunun bir anda düşmemesi gaz-yer çekimi ilişkisiyle ilgilidir. Mıknatısın itme kuvveti küçük arabaları hareket ettirir. Burunları ve gözleri kapalı olan Kâmil ve Hayri yediklerinin ne olduğunu anlayamaz. Bu durum tat-koku duygusuyla ilgilidir. Bölümdeki iletilerin çocuk izleyicinin öğrenme sorumluluğuna katkı sağlayacağa söylenebilir. Olaylar gelişirken özellikle Hayri ve Kâmil'in çekişmesinden doğan mizahi durumlara ve diyaloglara yer verilmiştir. Bu sahnelerin çocuk izleyiciyi güldürürken düşündürebileceği öngörülmektedir:

Hayri: "Mesela ben... Her düşüncenin dinlenmesi gerektiğini düşünüyorum."

Kâmil: "Ben de başına güneş geçtiğini düşünüyorum." (00:03:17 – 00:03:25).

Hayri: (Mıknatısla yapılan araba yarışında) "Benim adım Hayri, sonuç şimdiden belli."

Kâmil: "Buralar biraz virajlı, senin mıknatıs yolu şaştı." (00:06:40 – 00:06:47).

Kamil'in karıncalara bir şeyler anlatması (00:12:10 – 00:12:46).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Mert ve kardeşi Akın, açıklamaları bilimsel gerçeklere dayanan minik oyunlarla arkadaşlarını test eder. Oluşturulan bilimsel testler büyüklerin yardımı olmadan çocuk kahramanlar tarafından yapılmıştır. Çocuk izleyicinin benlik duygusunun devineceği ve bilime ilgi duymasının sağlanacağı öngörülmektedir. İzleyicinin yaratıcılık yeteneğini devindirecek nitelikte sahneler olduğu söylenebilir. Örneğin, karton arabaların içine mıknaş konur. Dışarıdan başka mıknaşlar kullanılarak arabalar hareket ettirilir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsel rollerin ayrıştırılması ya da cinsiyetlere olumsuz anlam yüklenmesine yönelik bir bulguya rastlanılmamıştır. Bölümün eksik yanının kız çocuğu figürüne yer verilmemesinin olduğu düşünülmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, verilmiştir. Bölümdeki kahramanlar, cinsel kimliklerine uygun görselleştirilmiş ve davranışlarda bulunmuşlardır.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Mert ve kardeşi Akın olayların çözümü için minik deneyler oluşturmuşlar ve hazırladıkları testlerin açıklamasını yapmışlardır. Kâmil ve Hayri, oyunlar sırasında zaman zaman hırslarına yenik düşerek birbirleriyle itişmişlerdir. Bu sahnelerin sonucunda olaylar tatlıya bağlansa da bu davranışların yanlışlığını işaret eden herhangi bir söylem ya da davranışa yer verilmemiştir. Bunlar dışında olayların akışında kaba, şiddeti öven ya da özendirecek herhangi bir eylem ya da duruma yer verilmediği söylenebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde bilimsel gerçekleri kendine göre çarpıtan Hayri'nin davranışları eleştirilmektedir. Bölümün sonunda Hayri'nin söylemlerinin yanlışlığının izleyiciye duyumsatacak sahneler yer almaktadır. Mert ve Akın yaptıkları testlerin bilimsel açıklamasını yapar. Mert'in düzenlediği oyunlar sayesinde Kâmil bölümün finalinde kütüphanede araştırma yapar. Öğrendiklerinden hareketle karıncaları incelemeye başlar. Kamil'in davranışlarında boş inançlardan uzaklaşma ve tekdüzelikten kurtulma noktasında olumlu değişimler olduğu söylenebilir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Mert ve Akın, Kâmil ve Hayri'ye bilimin hayattaki yerini duyumsatabilmek için sabırla hareket etmiş ve küçük düzenekler oluşturmuştur. Bölümün çocuk izleyicinin sağlıklı değer sistemi oluşturmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.1.9. Bölüm 48 – Ankaralı Ozan

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Hayır, yer verilmemiştir. Bölümde Kamil'in amcasının oğlu Ankaralı Ozan'ın kaset çıkarmak için İstanbul'a gelişi ve Rafadan Tayfa ile kurduğu arkadaşlık anlatılmaktadır.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Ankaralı Ozan'ın kaset çıkarmak için yeni bir şarkı yazmaya gereksinimi vardır. Mahalleyi gezerken çocukların hayal gücünü kullanarak yaptığı ürünler onu etkiler. Ankaralı Ozan, notlar alır ve aradığı ilhamı çocuklarda bulur. Bölümün temel iletisi final sahnesinde Ankaralı Ozan'ın Hayri'ye gönderdiği mektupta yazmaktadır: "İlham, bazen hiç beklemediğiniz yerlerde karşınıza en saf ve temiz haliyle çıkar." Temel ileti bir kahramanın ağzından bizzat söylene de bölüm boyunca izleyiciye duyumsatılan ipuçlarının olduğu söylenebilir.

Bölümde çocuk izleyiciye duyma ve düşünme sorumluluğu verebilecek esprilerin olduğu söylenebilir: Hayri: (Arkadaşlarıyla oyuncak araba yarıştırmır.) "Şimdi seni göreceğim şoför Kâmil!"

Kâmil: “Şoför değil, pistlerin usta ralicisi pilot Kâmil!” (00:02:28 – 00:02:38).

Hayri: (Ankaralı Ozan’ın kaset çıkaramadığını öğrenince) “Yok yok... Önüme pişmemiş tavuk koy, onu hazmederim. Bu haberi hazmedemem ben.” (00:07:37 – 00:12:41).

Kâmil: (Deney için plastik topu boyayıp Ay’a benzetmiştir. Topa basarak) “Ben de Ay’a basan ilk Türk oldum.” (00:12:37 – 00:12:43).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Evet, desteklenmiştir. Mert, Hayri ve Kâmil Güneş sistemini kafalarına taktıkları toplarla dramatize ederler. Mert’in kafasında Güneş, Hayri’nin kafasında Dünya, Kâmil’in kafasında ise Ay şeklinde boyanmış top vardır. Bu üçlü derste yapacakları sunuma hazırlanırlar. Akın gökyüzündeki kuşları besleyip gözlemlemek için uçurtmasına yem koyar. Hayri şarkılarını çok beğendiği Ankaralı Ozan’a sevgisini göstermek için tişörtünün arkasına boyayla Ankaralı Ozan yazar. Bu örneklerle çocuk izleyicinin girişimciliğinin ve yaratıcılığının destekleneceği öngörülmektedir. Çocuk kahramanların Ankaralı Ozan’ın şarkılarını beğenip yöresel biçimde oynaması izleyicinin kültürel farkındalık kazanmasını sağlayabilir. Dans eden kahramanları gören çocuk izleyicinin, bedenini tanıma ve devinim ihtiyacını karşılama yönüyle benlik duygusunu geliştirebileceği öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Evet, kaçınılmıştır. Bölümde cinsiyetçi herhangi bir söylem yoktur. Bölümde hem erkek hem de kız çocuğu kahramanlara yer verilmiştir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Bölümdeki her kahraman, kendi cinsel kimliğine uygun konuşturulmuş ve görselleştirilmiştir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümde herhangi bir şiddet ögesi yoktur. Kahramanların konuşurken birbirlerinin sözünü kesmeden dinlediği görülmüştür.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulmuştur. Herhangi bir politik söyleme veya kaderciliğe dair duruma yer verilmediği söylenebilir.

Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Ankaralı Ozan ilk denemesinde kaset çıkaramaz. Bu duruma üzölen çocukları görünce: “... Kâmil sizi ziyaret etmiş oldum, arkadaşlarıyla tanıştım. Hem birkaç gün tatil yapmış oldum.” (00: 08:39-00:08:48). Bu durum iyimserlik değerine örnektir. Çocukların Güneş sistemini dramatize etmeleri ve iş bölümü yapmaları sorumluluk değerine örnektir. Ankaralı Ozan’ın kaset çıkardıktan sonra çocuklara imzalı kaset yollaması ve onlara teşekkür etmesi vefa değerisiyle ilgilidir.

3.1.10. Bölüm 51 – Salça Zamanı

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Rüstem’in mahallenin çocuklarını oyundan alıkoyup salça yapma işlerine yardım etmeye zorladığını düşünöen Fatma Nine, Rüstem’e kızar. Rüstem boynunu bükerek Fatma Nine’nin dediklerini onaylamak zorunda kalır. Araya giren Kâmil, salça yapım işlerine isteyerek yardım ettiklerini söyler (00:07:30 – 00:07:56). Gerçekten de mahallenin çocukları gönüllü olarak çalışmaktadır. Rüstem’in Fatma Nine ile olan bu diyalogunun sağlıklı bir iletişim şeklini yansıtmadığı söylenebilir. Bölümde bunun dışında dayatmacı ya da öğüt verici bir ögeye rastlanılmadığı düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümde yardımlaşmanın ve dayanışmanın insanlara ortak mutluluk getireceği düşüncesi temel iletidir. Bölümdeki iletilerin örtük yapıda olduğu söylenebilir. Espriler daha çok anlık durumlar üzerinedir.

Sevim: (Uzun uzun ısınma hareketleri yapan Kâmil için) “Demedi, demeyin. Bir gün böyle ısınırken dibi tutacak.” (00:01:14 – 00:01:19).

Hayri: “Yanisi var mı canım? Nasıl ki müzik notasız, matematik dört işlemsiz olmazsa bir mutfak da salçasız olmaz, olamaz!” (00:05:10-00:05:24).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Mahalleli, salça yapmak için domatesleri ezer ve ezdiği domateslerin suyunun güneşte kuruyup çekilmesi için çocukların top oynadığı arsaya bırakır. Hayri, salça yapım süresini kısaltmak için bir çözüm bulur ve Sadettin Usta’ya fikrini anlatır. Hayri, güneşin altındaki domates tepsilerinin etrafına ayna koymak ister. Böylece farklı açılardan güneş ışığı alan domatesler daha kısa sürede salça kıvamına gelecektir. Saadettin Usta bu projeyi ekonomik ve pratik bulmaz. Akın bu fikirden yola çıkarak saatlere göre salça tepsilerinin yerini değiştirmeyi teklif eder. Gün ışığı-gölge ilişkisine göre domatesler daha fazla güneş ışığından yararlanabilecektir. Akın’ın fikrini uygulayıcılar ve hedeflerine ulaşırlar. Bu olayların çocuk izleyicinin benliğini tanımaya, girişimcilik ve yaratıcılık becerisinin devinmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümün ilk dört dakikasında çocuk kahramanlar halat çekme oynar. Mert, Kâmil ve Akın’dan oluşan takım, karşı takımda Hale ve Sevim olduğu için onları küçümser. Mert: “... Fakat bir tarafta da aslan gibi üç delikanlı olduğunu...” diyerek cinsiyetçi bir söylemle erkeklerin olduğu tarafın daha güçlü olduğunu ima eder (00:02:13 – 00:02:21). Oyunu Hayri, Hale ve Sevim’den oluşan takım kazanır. Yarışma bu şekilde sonuçlansa da Kâmil ve Mert’in düşüncelerinin yanlışlığına işaret edilmez. Bu durumun çocuk izleyiciyi olumsuz bir şekilde etkileyebileceği öngörülmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, olanak verilmiştir. Çocuk kahramanların cinsel kimliğiyle ilgili kafa karıştıracak bir bulguya rastlanılmamıştır.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Bölümde şiddet ögesi yoktur. Her sorunun çözümünde kahramanların birbirini dinlediği ve sorunların çözümü için beraber hareket ettiği görülmüştür.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulmuştur. Bölümde dinsel veya siyasal bir telkine rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Tüm mahallelinin seferber olup salça yapmak için iş birliği yapması yardımlaşmaya örnektir. Çocuk kahramanların Fatma Nine’ye olan davranış ve tutumları büyüklere saygı değerine örnektir. Rafadan Tayfa ekibinin oyun sahalarında oynamaktan feragat edip domates kurutmaya yardım etmesi hoşgörü değerine örnektir. Fatma Nine ve mahallelinin kendilerine yardım eden çocuklar için basketbol sahası yapması çocuk sevgisi ve vefa değerine örnektir.

3.1.11. Bölüm 61 – Zamanda Yolculuk

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Hayır, yer verilmemiştir. Kuralcı ve baskıcı anlayışın yansıtıldığı bir sahneye rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Evet, yeğlenmiştir. Mert, annesinin anı olsun diye sakladığı eşyaları arkadaşlarına gösterir. Bu durumdan etkilenen Rafadan Tayfa ekibi de en sevdiği eşyaları kutulara koyar ve on yıl sonra açmak koşuluyla toprağa gömer. Amaçları Mert’in annesi gibi eşyaları saklamaktır. Çocuklar eşyalarının değerini gömünce anlar. Ertesi gün gömdükleri eşyaları çıkarırlar ve birbirlerine gösterirler. Fark ettikleri nokta saklanacak eşyaların artık kullanılmayacak nitelikte olması gerektiğidir. Mert’in annesi artık kullanılmayan eşyaları saklamıştır. Onlar ise en sevdikleri topu, çay takımını kısacası kullanmaya devam ettikleri eşyaları gömmüşlerdir. Bu sırada beraberce yaşadıkları anıları hatırlarlar. Aslında eşyaları değerli kılan o eşyalarla

birlikte oluşan yaşanmışlıklardır. Bölümdeki iletilerin çocuk izleyiciye didaktik bir şekilde verilmediği, kahramanların yaşantıları aracılığıyla, sezdirilerek verildiği söylenebilir.

Bölümde anlatımı zenginleştirmek için esprilerden yararlanılmıştır. Örneğin Hayri, en çok sevdiğiniz şeyi torbaya koyun, dendiği için torbaya ekmek arası köfte koymuştur (00:06:18 – 00:06:28).

Mert: “Yanına ayran da koysaydın.” diye espri yapar. Daha sonra içilmiş ayran kutusu da torbadan çıkar (00:06:34 – 00:06:54).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Kahramanlar: Akın, Mert, Kâmil ve Hayri on yıl sonra bugünlerini hatırlamak istemektedir. Gömdükleri eşyaları çıkarırken zihinlerindeki anılar (geçmiş bölümler) canlanır. Kendi benliklerini daha iyi tanıma fırsatı bulmuş olurlar. Bu sahnelerin çocuk izleyicinin zihinsel devinimini artıracacağı öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsiyet ayrımcılığını öne çıkaracak herhangi bir sahneye yer verilmemiştir. Göze çarpan eksiklik kız çocuğu veya kadın kahramanlara yer verilmemesidir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, verilmiştir. Her kahramanın kendi cinsel kimliğine uygun davrandığı ve konuşulduğu düşünülmektedir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümde herhangi bir şiddet ögesi yer almamaktadır. Kahramanların konuşan kişinin sözünü kesmeden, birbirlerini dinleyerek iletişim kurdukları görülmüştür.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Bölümde siyasal veya dinsel telkin, yazgıcılık, boş inanç gibi öğelere yer verilmediği söylenebilir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Evet, özendirildiği düşünülmektedir. Kamil’in bakkal olan babasının, dükkânda naylon poşet yerine kese kâğıdı kullanıyor olması çevreye saygı değerine örnektir. Rafadan Tayfa ekibinin kutudan çıkan eşyalar sayesinde birlikte güzel günler geçirdiklerini hatırlamaları arkadaşlık değerine örnektir.

3.1.12. Bölüm 65 – Rafadan Rafadan’a Karşı

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Rafadan Tayfa ekibi aşağı mahalleye kaçan topun peşinden gider. Orada kendilerine çok benzeyen yaşlılarıyla karşılaşır. Rafadan Tayfa ekibinin topları aşağı mahalledeki çocukların elindedir. İki taraf da topun kendisine ait olduğunu iddia eder. Aşağı mahallede yaşayan çocuklar topun sahibi olmamalarına rağmen dayatmacı bir şekilde davranırlar ve topun gerçek sahibi olan Rafadan Tayfa ekibine topu vermemekte ısrar ederler. Aşağı mahallede yaşayan çocuklar, topu bulanın topun sahibi olduğunu iddia ederek etik olmayan bir kural ortaya koymaya çalışırlar.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren güldüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölümdeki kurguda hatalı noktalar bulunmaktadır. Çocukların topun sahibini bulmak için maç yapmaları olumsuz bir ileti olarak izleyicinin zihninde yerleşebilir. Çünkü topun sahibi bellidir. Aşağı mahalledeki çocuk kahramanlardan biri kendisine ait olmadığı halde topu sahiplenmiştir (00:06:20). Bölümün sonunda sağlıklı iletişim özendirilmemiş, her iki takım basit bir nedenden ötürü konuşarak anlaşmak yerine maç yaparak sonuca ulaşmayı tercih etmiştir. Bölümde her iki mahallenin çocukları birbirine benzemektedir. Bu bağlamda bir gizem oluşturulmuştur. Gizemin ne anlama geldiği örtük veya açık şekilde verilmemiştir.

Takımlardan birinin oyuncusu sakatlanınca diğer takımın oyuna devam etmemesi olumlu bir ileti olarak değerlendirilebilir. Bölümde yer alan olumlu veya olumsuz mesajlar örtük yapıdadır.

Bölümde mizah unsurundan yararlanılmıştır:

Kâmil: (Basketbol oynarken blok yapmak istediği Hayri'ye) "Biraz pota altına gel de fotoğrafını çekeyim."
Hayri: Ünlü fizik profesörü Mert kusursuz bir hesaplamayla uzak mesafeden topu potaya gönderiyor.
(00:02:24 – 00:02:32).

Kâmil: (Basketbol oynarken blok yapınca) "Akın gördün mü? Uzay'a ilk mekiği gönderdim." (00:04:20 – 00:02:32).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Rafadan Tayfa ekibi maçta geriye düştüğü sırada görev dağılımı yapar ve her oyuncu kendi yeteneğine uygun şekilde oynar. Bu durumun, izleyicinin girişimcilik becerisini destekleyeceği öte yandan izleyicinin benlik duygusunu devindireceği öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Bölümde cinsiyetçi herhangi bir söylem yoktur. Kız çocuğu figürüne yer verilmemesi bir eksiklik olarak düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, verilmiştir. Her kahraman cinsel kimliğine uygun olarak görselleştirilmiş ve konuşturulmuştur.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

İki ayrı mahallede yaşayan çocuklar topun sahibini belirlemek için anlaşmazlığa düşer. Bu sahnelerde topu birbirlerinin ellerinden çekerler. Çözüm yolu olarak maç yapmaya karar verirler. Çıkan çatışmaların sonucunda sağlıklı ve iletişime dayalı çözüm yolu bulmadıkları söylenebilir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin hepsinde sorunların çözümünde akılcı çözümler yeğlenmelidir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulmuştur. Çocukların konuşmalarında ve olaylarda bu türden bir duruma rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Kurgunun temel iletişisi yanlıştır: İki ayrı mahallede yaşayan çocuk grubu topun sahibini konuşarak bulmaz. Bunun yerine basketbol maçı yapıp kazananın topun sahibi olacağına karar verir. Bazı sahneler çocuk izleyicide hakkı olmayanı elde etmenin normal bir davranış olduğu algısı yaratabilir. Kendisinden daha güçlü olan birinin eşyasına el koymasının doğru olabileceği anlayışını benimsetebilir. Bu durum çocuk izleyicide olumsuz değer aktarımı oluşturabilecek niteliktedir. Olayların gidişatı ne olursa olsun ortada bahis olarak topun olması ve bunun için mücadele edilmesi yanlış örnek teşkil etmektedir. Nitekim bölümün finalinde bir konuda tekrardan fikir ayrılığına düşen iki takım iletişimle çözüm bulmak yerine yine maç yaparak sonuca ulaşmaya karar verir.

Rafadan Tayfa ekibinin rakip takım oyuncusu yere düştüğünde maçı kazanacakken oyunu durdurması ise centilmenlik değerini içerisinde değerlendirilir. Olumlu bir durumdur.

3.1.13. Bölüm 67 – Bilim Fuarı

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde yer alan kahramanlar kararlarını alırken büyüklerden baskı görmemişlerdir. Bu bağlamda bu tür olumsuz durumlarla karşılaşmadıkları söylenebilir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Evet, yeğlenmiştir. Bölümdeki iletilerin örtük yapıda olduğu düşünölmektedir. Hayri, Kâmil, Mert ve Akın; çatıya uçan bilim fuarı biletini almak için pek çok yöntem dener. Bu süreçte merak ögesinin canlı tutulduğu söylenebilir. Bu sayede çocuk izleyicinin bölümde yer alan mesajları düşünme sorumluluğu olarak, duyumsayacağı öngörülmektedir. Bölümdeki temel ileti, bilimin sadece fuarlarda ve deneylerde değil hayatın her alanında yapılabileceğidir.

Bölümde çocuğa güldürürken düşündürme fırsatı verebilecek esprilere yer verildiği görölmüştür:

Hayri: "Balkanlardaki tüm yağmur bulutları geldi. Kâmil gelemeydi." (00:01:19 – 00:01:24).

Kâmil: "Tebrikler Hayri, bu yılki Nobel Fizik Ödülü'nü sen kazandın!" (00:03:16 – 00:03:22).

Hayri: "Öyle bir nefes alacağım ki atmosferdeki hava basıncı azalacak." (00:07:18 – 00:07:23).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Evet, desteklendiği düşünölmektedir. Rafadan Tayfa ekibinin her üyesi, binanın çatısına yapışan bileti almak için aklına gelen yöntemleri sırayla dener. Bu yöntemlerin bilimsel yönünü izleyicinin anlayabileceği basitlikte anlattıkları söylenebilir. Bileti almak için: Top atarlar, "tüftüf" dedikleri borularla ucu sivri kâğıtları fırlatırlar, boruları birbirine bağlayarak basınç oluştururlar. Sonunda balonların hafifliğinden ve elektriklenme yönteminden yararlanarak bileti indirirler. Bölümdeki kahramanların bileti almak için yaratıcılıklarını ortaya koymaları ile izleyicinin yaratıcılığının devineceği öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Evet, kaçınılmıştır. Kız çocuğu figürüne yer verilmemesi ise eksiklik olarak düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, olanak sağlanmışır. Kahramanlar cinsel kimliklerine uygun şekilde geliştirilmiştir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Bölümün başında Kâmil, bilim fuarı için arkadaşlarına bilet bulduğunu söyler. Hayri biletlere bakmak ister ve biletleri elinden çeker. Kâmil de inat eder, biletleri vermez. Biletleri karşılıklı çekiştirirler. Bilet ellerinden uçar ve çatıya yapışır. Devam eden sahnede Hayri üzgündür ve arkadaşları Hayri'ye sitem eder. Her iki kahramanın da yanlış davrandığına dair bir ifadeye yer verilmediği görölmüştür. Bu anlamda çatışmanın çözümünün sağlıklı bir şekilde oluşturulmadığı söylenebilir. Bölümün geri kalan sahnelerinde -el birliğiyle- çatıdaki bileti almak için çaba gösterirler. Hikâyenin geri kalan bölümünde kahramanların sağlıklı iletişim kurduğu söylenebilir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulduğu söylenebilir. Olayların gelişiminde tamamen rastlantıya veya sebepsiz kabullenmeye dayalı bir durum görölmemiştir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Çocuk kahramanlar, fen bilgisi dersinde öğrendiklerinden hareketle çatıdaki bileti almak için birbirlerine yardım ettikleri görölmüştür. Bileti almak için sorumlulukla hareket edip düzenekler oluşturmuşlardır. Bölümün izleyicide sağlıklı değer sistemi oluşturmasını özendireceği öngörülmektedir.

3.1.14. Bölüm 68 – Radyo Rafadan

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Hayır, yer verilmemiştir. Kahramanlar arasında baskıcı veya denetimci bir anlayışın olmadığı düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Evet, yeğlenmiştir. Bölümde çocuk izleyicinin kahramanlarla özdeşim kurarak kurguya dâhil olacağı öngörülmektedir. Hayri, Kâmil, Mert ve aralarına sonradan katılan Akın beraber radyo yayını yaparlar. Yaptıkları radyo yayını mahalleli dinler. Hazırladıkları program Rafadan Tayfa ekibinin beklentisinin üzerinde ilgi görür. Temel iletiyi bölümün sonunda Mert bizzat söyler: "Demek ki doğal ve içten olunca herkes beğendi." Gerçekten de mahalleli, çocukların esprilerini ve samimi hallerini sever. Bölümde izleyiciye güldürürken düşündürme sorumluluğu verebilecek şu espriler yer almıştır:

Hayri: (Heyecanlan Kâmil'e) "Biz sanki her gün TRT Radyosu'na çıkıyoruz ha!" (00:02:56-00:03:00).

Hayri: "Basit ama komik espriler yapacağız. Adamın biri bitmiş. Arkadaşı da pire." (00:05:55 – 00:06:00).

Mert: "Yayını ne yapacağız?"

Hayri: “Pişirir yeriz. Yayın balığı çok lezzetli olur. Mangalda pişirir yeriz.” (00:06:35 – 00:06:44).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Evet, desteklenmiştir. Rafadan Tayfa ekibi kendi mahalle radyolarını kurar. Mahalleli de yayınlarına ilgi gösterir. Bu durumun çocuk izleyicinin girişimcilik becerisini geliştirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kahramanların espriler için beğenme ve beğenmeme efekti oluşturmaları (ses oluşturmaları) yaratıcılık örneği olarak değerlendirilebilir. Kahramanların radyo yayının ilgi görmesi için yapabileceklerini düşünmesinin, izleyici kitlesini dikkate almasının benlik duygusu geliştirme noktasında çocuk izleyiciye katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değeri ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Evet, kaçınılmıştır. Bölümde cinsiyet ayrımcılığını ifade eden herhangi bir ögeye rastlanılmamıştır.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Verildiği düşünülmektedir. Her kahramanın kendi cinsel kimliğine uygun şekilde konuğuğu ve görselleştirildiği söylenebilir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Özendirildiği düşünülmektedir. Rafadan Tayfa ekibi yaptığı radyo programıyla doğrudan iletişime dayalı bir etkinlik oluşturmuştur. Bölüm boyunca her kahraman birbirinin sözünü kesmeden dinlemiştir. Bölümde herhangi bir şiddet ögesi yoktur.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Uzak durulduğu görülmüştür. İçi boş inançlara veya siyasal telkinlere yer verilmediği görülmüştür.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değeri sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Çocukların Basri Amca ve Fatma Nine'yle konuştuktan sonra “ellerinden öpüyoruz” deyip beden dilleriyle kendilerini ifade etmeleri büyüklere saygı değeri örnektir. Fatma Nine'nin radyo programı yapan çocuklara yemeleri için kısır göndermesi komşuluk veya yardımlaşma değeri örnektir. Saadetin Usta'nın ses efekti çıkarması için araba kornası göndermesi dayanışma değeri örnektir.

3.1.15. Bölüm 73 – Bayrak Kapmaca

- Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?

Bölümde yetişkin kahramanlar bulunmamaktadır. Çocuk kahramanların baskıcı bir anlayışla karşılaşmadığı düşünülmektedir.

- Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; çocuğu güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?

Bölüm, çocuk kahramanların üçerli iki grup halinde bayrak kapmaca oyunu oynamaları üzerine kurulmuştur. Kahramanların oyun oynarken örnek davranışlarda bulunduğu, rakip takımı yenmek için strateji geliştirdiği görülmüştür. İletilerin kapalı olduğu belirlenmiştir. İzleyiciye gülerken düşündürme sorumluluğu verebilecek, duruma yönelik mizahi ögeler vardır:

Hayri: (Hayri Sevim'e önceki sahnede sessiz ol derken, kendisi bağırır.) “Sevim, bayrak burada değil. Gel haydi gel! Ama sessiz ol.” (00:04:26 – 00:04:34).

Mert: “Hem sen niye acıktın?”

Hayri: Sıklıktan acıktım. (00:07:01 – 00:07:05).

Hayri: (Kamil'i kızdırmak için) “Sen birazdan uyursun. Sobelemeyi de rüyada görürsün ancak.” (00:07:46 – 00:07:51).

- Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?

Bölümdeki kahramanlar –oyun gereği- bir yandan kendi bayraklarını korumaya çalışırken öbür yandan rakip takımın bayrağını almaya çalışır. Kahramanlar sürekli devinim halindedir. Kahramanlar, rakiplerinin özelliğine göre yöntem geliştirmeye çalışır. Bölümdeki olayların çocuk izleyicinin girişimcilik becerisini

harekete geçireceği öngörölmektedir. Örneğin Hayri'nin çabuk acıktığını bilen Hale ve Akın onun simitçiye gitmesini bekler. Bölümde oyun oynayan çocuğun kendisini ve arkadaşlarını tanıyacağı, oyunlar sayesinde hayattaki zorlukları sezeceği düşünçesinin izleyiciye duyumsatılmaya çalışıldığı söylenebilir.

- Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?

Evet, kaçınılmıştır. Bölümde kız ve erkek çocukları beraber oynamaktadır. Herhangi cinsiyetçi bir ögeye yer verilmediği söylenebilir.

- Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?

Evet, olanak verilmiştir. Kahramanlar kendi cinsel kimlikleri içerisinde geliştirilmiştir.

- Bölümde yaşama dair sorunların çözümleri için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?

Evet, özendirilmiştir. Oyunun tıkandığı anlarda kahramanların fikir alışverişinde bulunduğu ve ortak çözüm yoluna gittiği görölmüştür. Bölümde çocuk kahramanların sözlü veya fiziksel şiddete başvurmadığı düşünölmektedir.

- Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?

Evet, uzak durulduğu görölmüştür. Sebebi açıklanamayan olaylara veya boş inançlara yer verilmediği düşünölmektedir.

- Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?

Özendirildiği düşünölmektedir. Oyun başlamadan her iki grubun birbirine başarı dilemesi centilmenlik değerleriyle ilgilidir. Çocuk kahramanların oyun boyunca dostluk değerine uygun davranışlar sergilediği görölmüştür. Bölümde herhangi olumsuz değer aktarımına neden olabilecek bir sahnenin bulunmadığı belirlenmiştir.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Bölümlerden elde edilen sonuçlar neticesinde:

Tablo 2

Rafadan Tayfa Çizgi Filmindeki 15 Bölümün İncelenmesiyle Elde Edilen Frekans ve Yüzdeler Tablosu

Eğitsel İlkeler	Çok İyi		Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz		Çok Yetersiz	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Bölümde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışa yer verilmiş midir?	9	60	5	33,3	0	0	1	6,6	0	0
2. Bölümde çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; güldürürken düşündüren bir yaklaşım yeğlenmiş midir?	10	66,6	3	20	1	6,6	1	6,6	0	0
3. Bölümde çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığı desteklenmiş midir?	14	93,3	0	0	1	6,6	0	0	0	0
4. Bölümde kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılmış mıdır?	6	40	7	46,6	2	13,3	0	0	0	0
5. Bölümde çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verilmiş midir?	14	93,3	1	6,6	0	0	0	0	0	0
6. Bölümde yaşama dair sorunların çözümleri için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiş midir?	8	53,3	4	26,6	2	13,3	1	6,6	0	0

7. Bölümde siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulmuş mudur?	15	100	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Bölümde çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturması özendirilmiş midir?	13	86,6	0	0	2	13,3	1	6,6	0	0

Rafadan Tayfa çizgi filminin random olarak seçilen: 2, 9, 11, 17, 22, 24, 36, 45, 48, 51, 61, 65, 67, 68, 73. bölümleri çocuk edebiyatının eğitsel ilkeleri bağlamında incelenmiştir. Buna göre bölümlerde öğüt veren dayatmacı bir yaklaşım veya denetimci, kuralcı anlayışın olup olmaması bağlamında toplamda 15 bölümden 9 bölümün çok iyi (%60), 5 bölümün yeterli (%33,3), 1 bölümün ise yetersiz (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

İncelenen bölümlerde: Çocuğa duyma, düşünme sorumluluğu veren; düşündürürken güldüren bir yaklaşım sergilenmesi yönüyle incelendiğinde toplamda 15 bölümden 10 bölümün çok iyi (%66,6), 3 bölümün yeterli (%20), 1 bölümün kısmen yeterli (%6,6), 1 bölümün yetersiz (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

Çizgi film: Çocuğun girişimcilik, benlik duygusu ve yaratıcılığını desteklemesi bağlamında incelendiğinde toplamda 15 bölümden 14 bölümün çok iyi (93,3), 1 bölümün ise kısmen yeterli (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

Çizgi film: Kadına, erkeğe biçilen değer ve yüklenen anlam arasında fark yaratılmasından kaçınılıp kaçınılmadığına göre değerlendirildiğinde toplamda 15 bölümden 6 bölümün çok iyi (%40), 7 bölümün yeterli (%46,6), 2 bölümün ise kısmen yeterli olduğu (%13,3) belirlenmiştir.

Çizgi film: Çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak verip vermediği bağlamında incelendiğinde toplamda 15 bölümden 14 bölümün çok iyi (%93,3), 1 bölümün yeterli (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

Çizgi filmde yaşama dair sorunların çözümü için şiddet yerine iletişim kurmanın gerekliliğinin özendirilme durumu incelendiğinde toplamda 15 bölümden 8 bölümün çok iyi (%53,3), 4 bölümün yeterli (%26,6), 2 bölümün kısmen yeterli (%13,3), 1 bölümün ise yetersiz (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

Çizgi film: Siyasal ve dinsel telkinden; yazgıcılık ve boş inançtan uzak durulma durumuna göre incelendiğinde toplamda 15 bölümden 15 bölümün de çok iyi (%100) olduğu belirlenmiştir.

Çizgi filmin çocuğun sağlıklı değerler sistemi oluşturmasını özendirme durumu incelendiğinde toplamda 15 bölümden 13 bölümün çok iyi (%86,6), 2 bölümün kısmen yeterli (%13,3), 1 bölümün ise yetersiz (%6,6) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2 dikey olarak incelendiğinde “çok yetersiz” olarak nitelendirilebilecek herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Rafadan Tayfa çizgi filmiyle ilgili yukarıdaki bulgular incelendiğinde çocuk edebiyatının eğitsel ilkelerine uygun olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma neticesinde yapılması önerilen çalışmalar şunlardır:

- Çocuk edebiyatının eğitsel ilkeleri veya temel öğeleri bağlamında çizgi filmlerin niteliklerini belirleyen çalışmalar yapılabilir.
- Çocuklara hitap ettiği düşünülerek oluşturulan her türlü görsel, işitsel, basılı sanat ürününün sergilenmeden veya satılmaya başlanmadan önce çocuk edebiyatı uzmanlarınca değerlendirilmesi yapılabilir.
- Çocukların nitelikli TV içerikleri ve sinema ürünleriyle buluşabilmesi için alan uzmanlarının katıldığı ve görüşlerini aktardığı programların, yayınların sayısı artırılabilir.
- RTÜK'ün belirlediği akıllı işaretler (TV yayınları için) dışında çocukların nitelikli yayınlara ulaşabilmesi için alan uzmanlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili resmî kurumların katılımıyla yeni yönergeler ve semboller eklenerek nitelikli ürünlerin seçilmesini kolaylaştırıcı çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde Yaratıcı Drama* (11. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık, 44-46.
- Akören, A.N. (2018). Çizgi Film ve Animasyon Eğitiminde Son Eğilimler. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 2, 124-140.
- Aslan, O. & Yılar, Ö. (2019). Halk Bilimi Unsurlarının Gelecek Kuşaklara Aktarımında Çizgi Filmlerin Rolü: Rafadan Tayfa Örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 646-669.
- Çimen, F. M. (2019). *Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çocuk ve Ekran. (2020, 18 Ekim). Erişim adresi <https://pedagogiderneği.com/cocuk-ve-ekran/>
- İnce Samur, Ö. A. (2016). *Okuma Kültürü Nasıl Kazandırılır, Okul Öncesi Dönem/0-6 Yaş*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2-3.
- Kamacioğlu, B. (2017). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Hayao Miyazaki Çizgi Filmleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 1-18.
- Karaca, S.S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB.
- Özen, Ö. & Kartelli, F. (2017). Türkiye’de Yayın Yapan Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddet Olgusunun Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 27, 81-93.
- Özsel Töre, K. (2018). İdeoloji ve Animasyon: Rafadan Tayfa Örneği. *III. Doğu Batı Kongresi*, Ohrid, Makedonya, 26-28 Haziran 2018.
- Rafadan Tayfa. (2020, 18 Ekim). Erişim adresi https://tr.wikipedia.org/wiki/Rafadan_Tayfa
- Sadioğlu Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz M., & Özkan, Y. (2018). Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 240-251.
- San, İ. (1985). Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18(1), 101.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat* (8. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları, 17.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyarımlarla Dil Bilgisi*. İzmir: Tudem Yayınları, 166-167.
- Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü* (3. Baskı). Tudem Yayınları, 73.
- Şirin, M.R. (2016). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 24.
- Şahin, S. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Şen, B. & Deniz, Ü. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzlediği Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(5), 2547-2563.
- Şenler, F. (2005). Animasyon Tarihi, Teknikleri ve Türkiye’deki Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 99-114.
- Şentürk, Ş. & Keskin, A. (2019). Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Milli ve Evrensel Değerler Açısından Değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 143 – 157.
- Talu, E. & Yüzbaşıoğlu, F. (2020). Geleneksel Sokak Oyunlarının Çocuk Gelişimine Katkılarının “Rafadan Tayfa” Çizgi Filmi Üzerinden İncelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4(2), 148-162.
- Temel, Ö., Kostak, M. A. & Çelikkalp, Ü. (2014). Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddetin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(3), 199-205.
- Tozduman Yaralı, K. & Avcı, N. (2017). Bir Çizgi Filmin Popüler Kültür Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 449-470.
- Türk Dil Kurumu Sözlükler. (2020, 18 Ekim). Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkmen, N. (2012). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139 – 158.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı* (9. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınevi, 17-19.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 190.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın giriş, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç bölümleri bilimsel etik kuralları doğrultusunda araştırmacı Müjdat AYDOĞAN tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacı Dr. Öğr. Üyesi zgl A. İNCE SAMUR, çalışmanın eğitsel ilkeler bağlamında incelenmesini önermiş ve çalışma boyunca gerekli tüm düzenlemeleri/eklemeleri yaparak çalışmanın son haline gelmesini sağlamıştır.